

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU37

Bättre möjligheter att utreda brott av unga lagöverträdare och några andra processrättsliga frågor

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i bl.a. rättegångsbalken och lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Genom den nya reglering som utskottet tillstyrker införs det effektivare verktyg för att utreda brott som barn under straffbar ålder är misstänkta för. Det handlar bl.a. om att

- fler tvångsmedel blir tillåtna mot barn under 15 år
- tvångsmedlen beslag, husrannsakan och kroppsvisitation får användas mot barn under 15 år i fler fall
- s.k. biometriska underlag får tas upp från barn under 15 år i större utsträckning.

Lagändringarna innebär också att det införs ett tvångsmedel för att hålla kvar en grupp av personer på en brottsplats för identifiering. Vidare införs det en särskild reglering för användning av tvångsmedel i en förundersökning som återupptas för att utreda om det finns grund för resning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns tre reservationer (V, MP).

Behandlade förslag

Proposition 2025/26:227 Bättre möjligheter att utreda brott av unga lagöverträdare och några andra processrättsliga frågor.

Sju yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Bättre möjligheter att utreda brott av unga lagöverträdare och några andra processrättsliga frågor	6
Utskottets ställningstagande	17
Reservationer	21
1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (MP)	21
2. Tidsbegränsning av vissa utökade möjligheter till tvångsmedel mot barn, punkt 2 (V, MP)	23
3. Översyn av de nya reglerna om tvångsmedel, punkt 3 (MP)	24
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	26
Propositionen	26
Följdmotionerna	26
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	28

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Bättre möjligheter att utreda brott av unga lagöverträdare och några andra processrättsliga frågor

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
3. lag om ändring i lagen (2025:862) om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
4. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
5. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,
6. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,
7. lag om ändring i lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område,
8. lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning,
9. lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:710),
10. lag om ändring i lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2025/26:227 punkterna 1–10 och avslår motion

2025/26:4074 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3–5.

Reservation 1 (MP)

2. Tidsbegränsning av vissa utökade möjligheter till tvångsmedel mot barn

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:4073 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) och

2025/26:4074 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 2 (V, MP)

3. Översyn av de nya reglerna om tvångsmedel

Riksdagen avslår motion

2025/26:4074 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 6.

Reservation 3 (MP)

Stockholm den 28 maj 2026

På justitieutskottets vägnar

Henrik Vinge

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Vinge (SD), Teresa Carvalho (S), Mikael Damsgaard (M), Pontus Andersson Garpvall (SD), Petter Löberg (S), Charlotte Nordström (M), Adam Marttinen (SD), Mattias Vepsä (S), Fredrik Kärrholm (M), Gudrun Nordborg (V), Torsten Elofsson (KD), Ulrika Liljeberg (C), Mats Hellhoff (SD), Ulrika Westerlund (MP), Martin Melin (L), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacsson (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2025/26:227 Bättre möjligheter att utreda brott av unga lagöverträdare och några andra processrättsliga frågor samt sju yrkanden i följdmotioner.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Utskottets överväganden

Bättre möjligheter att utreda brott av unga lagöverträdare och några andra processrättsliga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag om bättre möjligheter att utreda brott av unga lagöverträdare och om några andra processrättsliga frågor. Därmed avslår riksdagen motionsyrkanden om att propositionen ska avslås i vissa delar och om ett tillkännagivande om eventuella följdändringar.

Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden om en tidsbegränsning av vissa utökade möjligheter till tvångsmedel mot barn och om en översyn av de nya reglerna om tvångsmedel.

Jämför reservation 1 (MP), 2 (V, MP) och 3 (MP).

Bakgrund

Utredningar mot barn som inte uppnått straffbar ålder

Barn under 15 år kan inte dömas till påföljd, och rättegångsbalkens (RB) bestämmelser om förundersökning är därför inte tillämpliga. Även om barn under 15 år inte kan lagföras för ett brott kan det finnas ett behov av att utreda brottet. I vissa fall finns det även ett behov av att låta en domstol genom en s.k. bevistalan ta ställning till om barnet har begått brottet. För att tillgodose utredningsbehovet finns det därför under vissa förutsättningar en möjlighet att inleda en utredning mot brottsmisstänkta barn som inte har uppnått straffbar ålder. Förutsättningarna för detta regleras i 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, förkortad LUL, och utredningarna kallas för § 31-utredningar. (Bevistalan regleras i sin tur i 38 § LUL.)

En § 31-utredning syftar ofta till att skaffa nödvändigt underlag för sociala myndigheters beslut i fråga om barnet. Utredningen kan också ha till syfte att tillgodose de brottsbekämpande myndigheternas behov av att klargöra om ett barn har begått ett visst brott eller att kunna utesluta att det finns någon gärningsperson som kan lagföras för brottet.

I förhållande till brottsmisstänkta barn som inte uppnått straffbar ålder är också möjligheterna att använda straffprocessuella tvångsmedel begränsade. De tvångsmedel som får användas anges i en uttömmande uppräkningslista i LUL (35 a §, som hänvisar vidare till andra bestämmelser). För att få använda tvångsmedel mot den som är under 15 år krävs det i de flesta fall att det finns särskilda skäl. Om någon är misstänkt för att före 15 års ålder ha begått ett brott får således, om det finns särskilda skäl, dels beslag, penningbeslag, husrannsakan, åtgärder för biometrisk autentisering, genomsökning på distans

och kroppsvisitation företas mot den unge, dels fotografi och fingeravtryck tas av honom eller henne. (Se 36 §.) Kravet på särskilda skäl innebär att det i allmänhet bör finnas en misstanke om allvarigare brott eller brottslighet av större omfattning (prop. 1983/84:187 s. 29).

Propositionen

I propositionen konstateras att den allvarliga brottsligheten med koppling till kriminella nätverk tränger allt längre ned i åldrarna. Regeringen anför att den utvecklingen måste vändas och barnen skyddas från att utnyttjas och involveras i kriminalitet. En nyckel i det brottsbekämpande arbetet är att tidigt fånga upp unga personer som är på väg mot en kriminell livsstil och ge dem ett adekvat stöd. Att kontinuerligt arbeta med brottsförebyggande insatser är centralt. Både ur ett samhälls- och brottsofferperspektiv är det dessutom angeläget att brott kan utredas på ett effektivt sätt, oavsett hur gammal gärningspersonen är. Det finns därför enligt regeringen ett behov av effektivare verktyg för att utreda brott som begås av unga lagöverträdare, bl.a. genom att förbättra den straffprocessuella tvångsmedelslagstiftningen.

Mot den bakgrunden lämnar regeringen förslag som syftar till bättre möjligheter att utreda brott av barn som inte uppnått straffbar ålder. I propositionen lämnas också förslag som gäller vissa andra processrättsliga frågor. Förslagen innebär bl.a. följande.

Bättre möjligheter att utreda brott av barn som inte uppnått straffbar ålder

Fler tvångsmedel ska få användas

Om någon är misstänkt för att före 15 års ålder ha begått ett brott ska fler tvångsmedel få användas än i dag. Det handlar om att även få använda tvångsmedlen

- avspärning eller andra liknande åtgärder (enligt 27 kap. 15 § RB)
- undersökning på annat ställe (enligt 28 kap. 10 § RB, dvs. platser som inte är slutna i egentlig mening men som ändå inte är tillgängliga för allmänheten, t.ex. gårdsplaner, fabriksområden och byggnadsplatser)
- kvarstad och förvar (enligt 26 kap. 1 och 3 §§ RB).

Kvarstad och förvar ska enligt förslaget också få användas mot den som inte har fyllt 15 år i en utredning om förverkande (enligt lagen [2024:782] om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot).

När det gäller tvångsmedlet avspärning eller andra liknande åtgärder anför regeringen som skäl bl.a. att detta normalt används mot personer i straffbar ålder för att ostört kunna undersöka en brottsplats och för att säkra spår, vilket kan vara avgörande för att ett brott ska kunna klaras upp. Det behovet gör sig gällande på samma sätt i brottsutredningar mot yngre barn. Enligt dagens

reglering får dessutom mer ingripande tvångsmedel användas mot brottsmisstänkta barn som inte uppnått straffbar ålder, t.ex. husrannsakan.

När det sedan gäller tvångsmedlet undersökning på annat ställe anför regeringen som skäl bl.a. att detta, i likhet med husrannsakan, syftar till att underlätta verkställigheten av andra tvångsmedel eller till att få fram utredning om brott genom att söka efter egendom eller personer. Det behovet gör sig gällande på samma sätt i brottsutredningar mot yngre barn som mot barn i straffbar ålder. Vidare är undersökning på annat ställe i regel inte lika känsligt ur integritetssynpunkt som t.ex. en husrannsakan i en bostad, som redan kan användas mot brottsmisstänkta barn under 15 år.

När det slutligen gäller kvarstad och förvar konstaterar regeringen bl.a. att det förekommer att barn under 15 år begår så allvarliga brott att höga skadeståndsanspråk kan komma att riktas mot dem och att de samtidigt äger egendom som skulle kunna beläggas med kvarstad, även om det är ovanligt. Det kan handla om kontanter eller dyrare föremål som barnet har fått som ersättning för att begå ett allvarligt brott. Både ur ett samhälls- och brottsofferperspektiv kan det uppfattas som stötande om de brottsutredande myndigheterna saknar möjlighet att säkra egendom som anträffas hos det brottsmisstänkta barnet enbart på den grunden att barnet inte kan dömas till påföljd för brottet. Tvärtom får ett brottsoffers intresse av att få ersättning för exempelvis kränkning eller förstörd egendom anses vara lika stort oavsett hur gammal gärningspersonen är.

Kravet på särskilda skäl ska tas bort för vissa tvångsmedel

Regeringen anser att det finns tillräckligt starka skäl för att ta bort det befintliga kravet på särskilda skäl för att använda tvångsmedlen husrannsakan och kroppsvisitation mot brottsmisstänkta barn som inte uppnått straffbar ålder. Enligt regeringen bör det inte heller gälla något sådant krav för att använda det tillkommande tvångsmedlet undersökning på annat ställe.

Som bakgrund anges i propositionen bl.a. att det nuvarande kravet på särskilda skäl medför att det ibland saknas förutsättningar att genomföra en husrannsakan vid vanligt förekommande brott som är mindre allvarliga, t.ex. stöld, misshandel och narkotikabrott. Om exempelvis en 13-åring har stulit ett par skor värda 2 000 kronor får husrannsakan inte göras hos barnet. Detsamma gäller om en 14-åring anträffas med en mindre mängd narkotika och det finns misstanke om att barnet förvarar mer narkotika i sitt hem. Om en 13-åring har stulit en mobiltelefon med ett lågt värde får inte heller kroppsvisitation genomföras i syfte att säkra stöldgodset för att kunna återlämna det till brottsoffret. Det förhållandet att de brottsbekämpande myndigheterna i vissa fall alltså saknar möjlighet att använda tvångsmedel som kan vara direkt avgörande för att utreda ett brott kan innebära att en § 31-utredning inte kan fylla sitt syfte, vilket är otillfredsställande. I sammanhanget lyfts det också fram att det i annan lagstiftning finns bestämmelser som innebär att husrannsakan och kroppsvisitation får användas mot barn under 15 år utan något krav på särskilda skäl, t.ex. i polislagen (1984:387).

Att kravet på särskilda skäl tas bort innebär dock inte att möjligheterna att använda sig av dessa tvångsmedel mot barn under straffbarhetsåldern är desamma som för äldre barn och vuxna, framhåller regeringen. Vid varje beslut om tvångsmedel som rör ett barn ska ju i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Detta följer av artikel 3 i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Inom ramen för den proportionalitetsbedömning som ska göras vid varje enskilt beslut om tvångsmedel ska dessutom t.ex. barnets ålder, mognad och utveckling vägas in i bedömningen. Ju yngre barnet är desto större anledning till återhållsamhet med att använda tvångsmedel finns det alltså.

Vidare anser regeringen att de skäl som talar för att ta bort kravet på särskilda skäl för husrannsakan och kroppsvisitation i huvudsak också gör sig gällande i fråga om beslag. Det nuvarande kravet på särskilda skäl innebär att polisen i vissa fall är förhindrad att besluta om beslag vid misstankar om mindre allvarliga brott som är vanligt förekommande bland barn. Om exempelvis en 13-åring har stulit en mobiltelefon med ett lågt värde får inte beslag beslutas i syfte att återlämna stöldgodset till brottsoffret. Det förhållandet att beslag är nära kopplat till husrannsakan och kroppsvisitation medför vidare att det från ett samhälls- och brottsofferperspektiv inte framstår som en helt konsekvent ordning om det skulle ställas olika krav för att använda de olika tvångsmedlen. Inte heller bör det därför krävas särskilda skäl för att använda tvångsmedlet beslag.

Regeringen föreslår följaktligen att om någon är misstänkt för att före 15 års ålder ha begått ett brott ska beslag, husrannsakan, undersökning på annat ställe och kroppsvisitation få användas mot den unge utan krav på särskilda skäl.

Däremot ska det krävas särskilda skäl för att kvarstad, förvar samt avspärrning eller andra liknande åtgärder ska få användas mot den unge, eftersom det inte har framkommit något behov av ett lägre krav för dessa tvångsmedel.

På motsvarande sätt ska beslag, husrannsakan och kroppsvisitation utan krav på särskilda skäl få användas mot den som inte har fyllt 15 år i en utredning om förverkande. Detta kan enligt regeringen bl.a. minska incitamenten för äldre kriminella att systematiskt utnyttja barn för att gömma, hålla eller förvara egendom som härrör från brottslig verksamhet. Om det finns särskilda skäl ska även kvarstad och förvar få användas i en sådan utredning.

Förlängd tid för kvarhållande vid kroppsbesiktning i brottsutredande syfte

För att kroppsbesiktning i brottsutredande syfte ska få riktas mot ett barn som är under 15 år krävs det att barnet är skäligen misstänkt för ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år. Det krävs också att åtgärden är av synnerlig vikt för att klarlägga omständigheterna kring brottet. (Se 36 a § LUL.) Vid verkställighet av kroppsbesiktning får barnet enligt huvudregeln inte hållas kvar längre än tre timmar. Om det finns synnerliga skäl får tidsfristen utökas med ytterligare tre timmar enligt den gällande

undantagsregeln. (Se 36 c § LUL.) Tiden för transporter av den som ska kroppsbesiktigas räknas in i denna tid.

Regeringen redovisar att när bestämmelsen om kroppsbesiktning av barn i brottsutredande syfte infördes gjordes bedömningen att tidsfristen bör stämma överens med den som gäller i samband med att barn hålls kvar för förhör enligt 23 kap. 9 § RB. Den bestämmelsen har nyligen ändrats på så sätt att den som är under 15 år och kan misstänkas för brott är skyldig att, utöver inledande tre timmar, stanna kvar för förhör ytterligare sex timmar om det är av synnerlig vikt för utredningen.

Vidare lyfter regeringen fram att den nuvarande fristen har skapat problem. Det gäller framför allt i de delar av landet där avstånden är långa och när barnet ska undersökas av en läkare eller sjuksköterska, vilket kan kräva transporter som tar längre tid än sex timmar. Om beslut om kroppsbesiktning ska verkställas under kvällen eller natten kan den tidsmässiga utmaningen vara särskilt påtaglig. Den nuvarande tidsfristen kan därför medföra att kroppsbesiktning inte alls kan genomföras, trots att det är av stor vikt för utredningen. Det bedöms inte vara möjligt att lösa problemet enbart med hjälp av mer resurser.

I propositionen framhålls också att utrymmet för att kroppsbesiktiga brottsmisstänkta barn som inte uppnått straffbar ålder är begränsat till situationer där barnet är misstänkt för allvarlig brottslighet och där åtgärden bedöms vara av synnerlig vikt för att klarlägga omständigheterna kring brottet. Det är därför viktigt att tidsgränsen är utformad på ett sätt som möjliggör att kroppsbesiktning kan verkställas när det är motiverat.

Regeringen föreslår därför att tidsfristen enligt undantagsregeln ska utökas från tre till sex timmar (vilket avviker från den underliggande utredningens förslag om att utöka tidsfristen redan enligt huvudregeln från tre till sex timmar). Detta innebär att den som är under 15 år och som ska kroppsbesiktigas i brottsutredande syfte ska få hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare sex timmar.

Fler biometriska underlag ska få tas upp i brottsutredande syfte

Regeringen anför att begreppet biometriska underlag inte används i lag. I den aktuella propositionen avses dock salivprov och andra prov från kroppen som tas vid en kroppsbesiktning i syfte att genomföra en dna-analys samt underlag av annat slag som kan analyseras med hjälp av biometri, t.ex. fingeravtryck, fotografier, videoupptagningar, handstilsprov och röstprov.

Enligt den nuvarande regleringen får fotografi och fingeravtryck tas av brottsmisstänkta barn under 15 år, om det finns särskilda skäl (36 § LUL). I propositionen framhålls att en möjlighet att även ta upp biometriska underlag i form av video, röstprov och handstilsprov från brottsmisstänkta barn som inte uppnått straffbar ålder kan bidra till att fler brott kan klaras upp. Sådana underlag kan också bidra till att ett brottsmisstänkt barn kan avföras från utredningen. Det finns alltså ett konkret behov av att i vissa fall ta upp biometriska underlag. Regeringen anser därför att även video, röstprov och handstilsprov

bör få tas upp i brottsutredande syfte, dvs. för att jämföra med spår i den aktuella brottsutredningen. Dagens krav på särskilda skäl bör gälla också för de tillkommande biometriska underlagen.

Regeringen föreslår följaktligen att om någon är misstänkt för att före 15 års ålder ha begått ett brott ska även video, röstprov och handstilsprov få tas från den unge för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet, om det finns särskilda skäl.

Biometriska underlag ska få tas upp i registrerings syfte

Vid sidan av möjligheten att ta upp biometriska underlag från ett brottsmisstänkt barn under 15 år för att göra jämförelser med spår i den aktuella brottsutredningen anser regeringen att det även finns ett tydligt behov av att kunna ta upp sådana underlag i syfte att registrera uppgifterna i det s.k. biometriregistret över misstänkta. Detsamma gäller i förhållande till barn som vid en bevistalan har förklarats ha begått ett allvarligt brott för registrering i det s.k. biometriregistret över dömda. (För en beskrivning av de olika biometriregistren, se 5 kap. 1 § lagen [2018:1693] om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område.) Syftet är att möjliggöra jämförelser med biometriska spår som anträffas i andra brottsutredningar för att på så sätt öka möjligheterna att hitta okända gärningspersoner.

När det gäller behovet av åtgärden framhåller regeringen bl.a. att brottsutvecklingen talar för att allt fler barn under 15 år deltar i allvarlig brottslighet. Ur ett samhällsperspektiv är det mycket angeläget att allvarliga brott kan utredas på ett effektivt sätt, oavsett om gärningspersonen kan dömas till påföljd eller inte. Även i brottsutredningar mot barn som inte uppnått straffbar ålder förekommer det spår som kan bli föremål för biometrisk analys, t.ex. dna-spår, fingeravtryck eller ljud- och bildmaterial. Behovet av att jämföra sådana spår med lagrade uppgifter över misstänkta och dömda är särskilt stort i utredningar med koppling till kriminella nätverk, eftersom brottsoffer och vittnen kan vara rädda för att medverka. Möjligheten att ta upp och registrera biometriska underlag från brottsmisstänkta barn under straffbar ålder får utifrån detta perspektiv anses vara minst lika angelägen som i förhållande till barn som har uppnått straffbarhetsåldern. För att införa en möjlighet att ta upp biometriska underlag i syfte att registrera uppgifterna i biometriregistren över misstänkta och dömda talar även att återfallsrisken i brott är hög, vilket även gäller barn under 15 år. Den höga återfallsrisken för barn under 15 år innebär att en möjlighet att registrera biometriska uppgifter i de angivna registren kan förväntas vara en effektiv åtgärd för att klara upp andra brott. Det gäller särskilt i fråga om allvarlig brottslighet. En sådan möjlighet kan också antas leda till att brottsaktiva barn i större utsträckning och tidigare får tillgång till nödvändiga sociala insatser. Utifrån ett barnperspektiv finns det vidare anledning att eftersträva tidiga och tydliga ingripanden mot brottsaktiva barn, eftersom det minskar risken för att barn dras in i en livsstil som präglas av kriminalitet. Dessutom kan det antas bidra till att fler brottsoffer får uppriktelse.

En möjlighet att ta upp och registrera biometriska underlag från brottsmisstänkta barn som inte uppnått straffbar ålder bör dock enligt regeringen begränsas till allvarlig brottslighet. På motsvarande sätt bör kroppsbesiktning och upptagning av andra biometriska underlag för registrering i biometriregistret över dömda förbehållas de allvarligaste brotten.

Regeringen föreslår därför att om någon är skäligen misstänkt för att före 15 års ålder ha begått ett brott ska kroppsbesiktning genom salivprov för dna-analys samt upptagning av fingeravtryck, fotografi, video, röstprov och handstilsprov få göras på den unge om

- det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år, eller försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott
- syftet är att registrera underlagen i biometriregistret över misstänkta.

Vidare föreslås att om någon vid en bevistalan har förklarats ha begått ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fem år, eller försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott, ska kroppsbesiktning genom salivprov för dna-analys samt upptagning av fingeravtryck, fotografi, video, röstprov och handstilsprov få göras på den unge om

- domen har fått laga kraft
- syftet är att registrera underlagen i biometriregistret över dömda.

De angivna åtgärderna ska bara få vidtas om de är proportionerliga, och de ska beslutas av en åklagare. Om biometriska underlag tidigare har tagits upp ska en ny kroppsbesiktning eller upptagning få göras endast om det finns särskilda skäl.

Uppgifter som härrör från en kroppsbesiktning eller upptagning av biometriska underlag i registrerings syfte enligt LUL ska få registreras i biometriregistren över misstänkta och dömda. Det ska införas särskilda bestämmelser om längsta tid för behandling av uppgifter från den som inte uppnått straffbar ålder.

Rätten till juridiskt biträde ska utvidgas och rätten till offentlig försvarare vid en bevistalan ska förtydligas

Vid en § 31-utredning kan inte en offentlig försvarare förordnas för barnet, eftersom en sådan utredning inte syftar till lagföring. I stället kan ett juridiskt biträde förordnas under vissa förutsättningar (32 a § LUL). Den nuvarande regleringen innehåller en presumtionsregel som gäller vid utredningar om allvarligare brottslighet och som innebär att ett juridiskt biträde ska förordnas om det inte är uppenbart att den unge saknar behov av det. När en utredning inleds med stöd av någon annan grund än presumtionsregeln gäller i stället att ett juridiskt biträde ska utses om det finns synnerliga skäl för det.

Regeringen föreslår att rätten till juridiskt biträde ska utökas vid utredningar som inleds med stöd av någon annan grund än presumtionsregeln genom att kravet på synnerliga skäl ska ersättas med ett krav på särskilda skäl.

Regeringen föreslår också att det förtydligas i lagtexten att en offentlig försvarare alltid ska förordnas för den unge när en bevistalan väcks.

Tullverkets befogenheter vid utredning av brott av unga lagöverträdare

En åklagare som leder en § 31-utredning får anlita biträde av Polismyndigheten (32 § LUL och 23 kap. 3 § RB). Det finns inte någon motsvarande bestämmelse som reglerar åklagares möjlighet att begära biträde av Tullverket eller en tulltjänsteman vid en § 31-utredning.

Enligt regeringen är det viktigt att en brottsutredning som avser barn kan handläggas likvärdigt oavsett vilken brottsbekämpande myndighet som utreder brottet. Om åklagare ges en generell rätt att begära biträde av Tullverket eller en tulltjänsteman vid § 31-utredningar kan det bidra till en effektivare handläggning. Regeringen föreslår därför att åklagare ska ges en sådan rätt.

Regeringen lämnar också andra förslag som gäller Tullverkets befogenheter vid utredning av brott av unga lagöverträdare. Förslagen handlar bl.a. om en mer ändamålsenlig hantering när barn under 15 år har gripits av en tulltjänsteman och om att Tullverket i vissa fall ska få hålla kvar brottsmisstänkta barn.

Ett tvångsmedel för att hålla kvar en grupp av personer för identifiering

Regeringen anser att det finns ett tydligt behov av ett tvångsmedel som gör det möjligt att i vissa fall hålla kvar en grupp av personer på en brottsplats. Regeringen hänvisar bl.a. till att Riksdagens ombudsmän (JO) i ett beslut från 2017 uttalat att åtgärden att hålla kvar 500 manliga färjepassagerare i identifieringssyfte med anledning av en misstänkt grov våldtäkt saknade stöd i lag. Vidare har Polismyndigheten fört fram att det kan finnas ett behov av att hålla kvar grupper när ett brott har begåtts på en plats som på något sätt är avgränsad. Det kan röra sig om brott som har begåtts på t.ex. ett färdmedel, en evenemangsarena, en skola, ett köpcentrum, en nattklubb, en biograf, ett festivalområde eller en flygplats. Gemensamt för sådana brottsplatser är att de personer som har befunnit sig på brottsplatsen vid tiden för brottet många gånger är kvar när polisen anländer. Utöver det nämnda ärendet med den grova våldtäkten på färjan har Polismyndigheten som exempel på ett ärende när ett kvarhållande i identifieringssyfte hade behövts nämnt ett mord på en nattklubb i Göteborg. Nattklubben stängdes, och de personer som befann sig på platsen hölls inledningsvis kvar men släpptes senare utan att ha identifierats. Brottet är fortfarande inte uppkälat.

Regeringen framhåller att det är ett tungt vägande samhällsintresse att brott kan utredas effektivt. Även utifrån brottsoffrets perspektiv är det av stor betydelse. Det är därför viktigt att de brottsbekämpande myndigheterna har tillgång till effektiva verktyg. En möjlighet att hålla kvar en grupp av personer på en brottsplats i identifieringssyfte kan bidra till att brott som begås på en plats

där många personer befinner sig kan utredas mer effektivt. Det kan också leda till att fler brott kan klaras upp och att rättsväsendets resurser kan användas på ett mer ändamålsenligt sätt. Även om ett sådant tvångsmedel sannolikt skulle användas i få fall anser regeringen att utredningens slutsatser talar för att det i vissa fall skulle kunna vara av avgörande betydelse för att kunna utreda ett brott.

Regeringen föreslår därför att en grupp av personer som befinner sig på eller i anslutning till den plats där ett brott nyligen har förövats ska få hållas kvar på platsen om

- syftet är att identifiera de som ingår i gruppen (vilket enligt propositionen innebär att fastställa namn och adress eller andra uppgifter som är nödvändiga för att polisen ska kunna komma i kontakt med dem och att en person inte får hållas kvar efter att han eller hon har identifierats)
- det finns synnerlig anledning att anta att en identifiering är av betydelse för utredningen av brottet (vilket enligt propositionen innebär att det finns särskilda omständigheter som talar för att den som kan misstänkas för brottet, brottsoffer eller vittnen ingår i gruppen)
- det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år eller försök till ett sådant brott.

Ett kvarhållande ska få beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för de personer som ingår i gruppen eller för något annat motstående intresse. Beslutet ska meddelas av undersökningsledaren eller åklagaren.

Vidare ska ett kvarhållande få pågå upp till en timme. Om fortsatt kvarhållande är av synnerlig vikt för utredningen ska det dock få pågå i ytterligare en timme.

Med beaktande av de föreslagna avgränsningarna i fråga om syfte, brott och tid anser regeringen att den begränsning i rörelsefriheten som tvångsmedlet skulle innebära för de personer som ingår i gruppen får anses vara proportionerlig med hänsyn till det intresse som åtgärden ska tillgodose.

Tvångsmedel inför eventuell resning

Regeringen konstaterar att det inte finns någon särskild reglering för användning av tvångsmedel i en förundersökning som har återupptagits för att utreda om det finns grund för resning. Högsta domstolen avslog i ett avgörande från 2021 ett yrkande om att få genomföra kroppsbesiktning genom att ta salivprov i en återupptagen förundersökning mot en person som tidigare frikänts för brottet. Enligt Högsta domstolen saknades det ett tydligt lagstöd för att använda tvångsmedlet i en återupptagen förundersökning (rättsfallet NJA 2021 s. 368).

Regeringen anser att det finns ett behov av att i vissa fall kunna använda tvångsmedel i en förundersökning som har återupptagits i syfte att utreda om det finns grund för resning. Det behovet gör sig gällande både vid resning till

förmån och till nackdel för den tilltalade. Regeringen föreslår därför att det ska införas särskilda regler om detta av följande innebörd.

Om en förundersökning har återupptagits eller utvidgats för att utreda om en ny omständighet eller ett nytt bevis som kommit fram utgör grund för resning ska följande tvångsmedel få användas:

- beslag, biometrisk autentisering och avspärning eller andra liknande åtgärder
- husrannsakan, genomsökning på distans, kroppsvisitation, kroppsbesiktning och upptagning av fingeravtryck och andra underlag.

Bestämmelser om tvångsmedel som avser tillämpning mot någon annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet ska inte få tillämpas mot den tidigare tilltalade innan frågan om resning har prövats av domstol. Detta förbud ska dock inte gälla kroppsbesiktning och upptagning av fingeravtryck och andra underlag.

Beslut om att använda tvångsmedel i en återupptagen förundersökning ska meddelas av åklagaren eller rätten.

Utöver detta föreslår regeringen också att det ska förtydligas i lag vilka bestämmelser om förundersökningsförfarandet i 23 kap. RB som gäller i en återupptagen förundersökning.

Utökad möjlighet till videokonferens i domstol

Regeringen anser att det finns ett behov av en utökad möjlighet till videokonferens i domstol. Därför föreslår regeringen att möjligheten för domstolsaktörer, såsom parter, ombud och vittnen, att delta genom videokonferens vid sammanträden i domstol ska utökas genom ett nytt skäl för videokonferens. Det nya skälet innebär att det särskilt ska beaktas om ett sådant deltagande skulle bidra till en effektiv handläggning av målet. Motsvarande ska även gälla för deltagande per telefon.

Övriga lagförslag

I propositionen lämnas också förslag som handlar om underrättelser om beslut om straffvarning och åtalsunderlåtelse, om en rätt till juridiskt biträde för barn som häktas på grund av en vägran att fullgöra vittnesplikten och om en mer enhetlig reglering vid underrättelser om hemliga och preventiva tvångsmedel.

Ikraftträdande

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026.

Konsekvenser för enskilda

När det gäller konsekvenser för enskilda av förslagen om bättre möjligheter att utreda brott som begås av barn som inte uppnått straffbar ålder anför regeringen bl.a. följande i propositionen (s. 117):

Regeringen har förståelse för remissinstansernas synpunkter när det gäller lagstiftningstakten på brottsbekämpningsområdet och mängden lagändringar som har konsekvenser för enskildas personliga integritet. Samhällsläget är dock så pass allvarligt att flera åtgärder måste vidtas samtidigt och ytterligare åtgärder inte kan anstå. En analys av förslagets konsekvenser för den personliga integriteten och en bedömning av om förslagen är proportionerliga görs också i varje enskilt lagstiftningsärende. För regeringen är det av stor vikt att den lagstiftning som genomförs är ändamålsenligt utformad och att den tillämpas på ett ansvarsfullt sätt. I det avseendet har även de brottsbekämpande myndigheterna, domstolarna och tillsynsmyndigheterna ett ansvar.

Sammantaget kan förslagen om bättre möjligheter att utreda brott som begås av barn som inte uppnått straffbar ålder leda till negativa konsekvenser för de barn som drabbas av tvångsmedel. Samtidigt kan förslagen bidra till att skydda barn från att involveras i kriminalitet av äldre kriminella och till att barn som begår brott i fler fall får stöd och insatser från samhällets sida. Förslagen kan också skydda barn som blir utsatta för brott. Förslagets samlade påverkan på den personliga integriteten är därför godtagbar och proportionerlig. Förslagen bedöms vara förenliga med Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Motionerna

Regeringens lagförslag

I kommittémotion 2025/26:4074 föreslår Ulrika Westerlund m.fl. (MP) att riksdagen ska avslå vissa delar av regeringens lagförslag. Det gäller förslagen om

- förlängd tid för kvarhållande av barn under 15 år vid kroppsbesiktning i brottsutredande syfte (yrkande 1)
- en möjlighet att ta upp biometriska underlag i registrerings syfte från barn under 15 år (yrkande 3)
- ett tvångsmedel för att hålla kvar en grupp av personer för identifiering (yrkande 4).

Enligt motionärerna innebär dessa lagförslag mycket ingripande åtgärder utan att regeringen tillräckligt tydligt har visat att nyttan väger tyngre än intrånget.

Kopplat till avslagsyrkandena begär motionärerna också ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag om eventuella följdändringar (yrkande 5).

Tidsbegränsning av vissa utökade möjligheter till tvångsmedel mot barn

I kommittémotionerna 2025/26:4073 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) och 2025/26:4074 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som tidsbegränsar de nya reglerna om att fler tvångsmedel får användas mot barn under 15 år och om att kravet på särskilda skäl tas bort för vissa tvångsmedel (36 § LUL

och 6 kap. 5 § lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot).

Översyn av de nya reglerna om tvångsmedel

I kommittémotion 2025/26:4074 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 6 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att göra en samlad utvärdering och översyn av de i ärendet nya reglerna om tvångsmedel för att utreda brott.

Utskottets ställningstagande

Regeringens lagförslag

Utskottet konstaterar att regeringens lagförslag i huvudsak handlar om effektivare verktyg för att utreda brott som barn under 15 år är misstänkta för, genom en utvidgad straffprocessuell tvångsmedelslagstiftning. Förslaget är en följd av den rådande utvecklingen där allvarlig brottslighet med koppling till kriminella nätverk tränger allt längre ned i åldrarna. Genom de nya verktygen ska samhället tidigare kunna fånga upp unga personer som är på väg mot en kriminell livsstil och ge dem ett adekvat stöd. Det handlar också om att tillgodose samhällets och brottsoffrets intressen av att brott ska kunna utredas på ett effektivt sätt, oavsett hur gammal gärningspersonen är. Utskottet instämmer i behovet av åtgärder på området.

Mot lagförslaget har det väckts motionsyrkanden som gäller de delar som avser förlängd tid för kvarhållande av barn under 15 år vid kroppsbesiktning i brottsutredande syfte, en möjlighet att ta upp biometriska underlag i registreringssyfte från barn under 15 år samt ett tvångsmedel för att hålla kvar en grupp av personer för identifiering.

När det gäller förslaget om förlängd tid för kvarhållande av barn under 15 år vid kroppsbesiktning konstaterar utskottet att det handlar om situationer där barnet är misstänkt för allvarlig brottslighet och där åtgärden bedöms vara av synnerlig vikt för att klarlägga omständigheterna kring brottet. Regeringens förslag påverkar inte den gällande huvudregeln om ett kvarhållande i högst tre timmar. Däremot innebär regeringens förslag att tidsfristen enligt undantagsregeln, som förutsätter synnerliga skäl, ska utökas från dagens tre timmar till sex timmar – vilket är mindre ingripande än den underliggande utredningens förslag om att utöka tidsfristen enligt huvudregeln från tre till sex timmar. Detta innebär alltså att den som är under 15 år och som ska kroppsbesiktigas i brottsutredande syfte ska få hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare sex timmar. Genom förslaget uppnås det överensstämelse med den tidsfrist som numera gäller i samband med att barn hålls kvar för förhör enligt 23 kap. 9 § RB, vilket också var tanken när regleringen först infördes. Regeringen har redovisat vilka problem den gällande tidsfristen har skapat, i enlighet med vad som återgetts ovan, och att fristen därför kan medföra att kroppsbesiktning inte alls kan genomföras trots att det är av stor vikt för utredningen. Vidare har regeringen bedömt att det

inte är möjligt att lösa problemet enbart med hjälp av mer resurser. Sammantaget ansluter sig utskottet till regeringens skäl för förslaget och finner därför inte anledning till avslag i denna del.

När det sedan gäller den föreslagna möjligheten att ta upp biometriska underlag i registreringssyfte från barn under 15 år konstaterar utskottet att syftet är att möjliggöra jämförelser med biometriska spår som anträffas i andra brottsutredningar än den där barnet är aktuell för att på så sätt öka möjligheterna att hitta okända gärningspersoner. Förslaget om en möjlighet att ta upp och registrera biometriska underlag i biometriregistret över misstänkta är begränsat till allvarlig brottslighet (med ett minimistraff om fyra års fängelse), och på motsvarande sätt ska upptagning och registrering i biometriregistret över dömda vara förbehållet de allvarligaste brotten (med ett minimistraff om fem års fängelse). Regeringen har i propositionen framhållit det tydliga behovet av åtgärden och anfört bl.a. att den höga återfallsrisken hos barn under 15 år innebär att en registrering kan förväntas vara en effektiv åtgärd för att klara upp andra brott. Det gäller särskilt i fråga om allvarlig brottslighet. Enligt regeringen kan en sådan möjlighet också antas dels leda till att brottsaktiva barn i större utsträckning och tidigare får tillgång till nödvändiga sociala insatser, dels bidra till att fler brottsoffer får upprättelse. Sammantaget ansluter sig utskottet till regeringens skäl för förslaget och finner således inte anledning till avslag i denna del.

När det slutligen gäller förslaget om ett tvångsmedel för att hålla kvar en grupp av personer på eller i anslutning till den plats där ett brott nyligen har förövats konstaterar utskottet följande. Syftet med ett kvarhållande ska enligt förslaget vara att identifiera de som ingår i gruppen, vilket enligt propositionen innebär att fastställa namn och adress eller andra uppgifter som är nödvändiga för att polisen ska kunna komma i kontakt med dem. En person får alltså inte hållas kvar efter att han eller hon har identifierats. Vidare krävs det att det finns synnerlig anledning att anta att en identifiering är av betydelse för utredningen av brottet. Detta innebär enligt propositionen att det finns särskilda omständigheter som talar för att den som kan misstänkas för brottet, brottsoffer eller vittnen ingår i gruppen. Det förövalda brottet ska också ha ett minimistraff om fyra års fängelse. Kvarhållandet ska få pågå upp till en timme eller, om ett fortsatt kvarhållande är av synnerlig vikt för utredningen, i ytterligare en timme. Beslutet ska meddelas av undersökningsledaren eller åklagaren. Regeringen har i propositionen redovisat varför det finns ett tydligt behov av det aktuella tvångsmedlet, som i vissa fall skulle kunna vara av avgörande betydelse för att utreda ett brott även om det sannolikt skulle användas i få fall. Ett antal konkreta exempel som åskådliggör behovet har också lämnats. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att de föreslagna avgränsningarna i fråga om syfte, brott och tid innebär att den begränsning i rörelsefriheten som tvångsmedlet skulle innebära för de personer som ingår i gruppen får anses vara proportionerlig med hänsyn till det intresse som åtgärden ska tillgodose. Utskottet finner således inte heller i denna del anledning till avslag.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet regeringens lagförslag i dess helhet av de skäl som anförs i propositionen. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena om delvis avslag på propositionen och om ett tillkännagivande om eventuella följdändringar.

Utskottet övergår nu till att behandla resterande motionsyrkanden som samtliga innehåller förslag om tillkännagivanden till regeringen i frågor som ansluter till lagförslaget.

Tidsbegränsning av vissa utökade möjligheter till tvångsmedel mot barn

När det gäller motionerna 2025/26:4073 (V) och 2025/26:4074 (MP) yrkande 2, om en tidsbegränsning av de nya reglerna om att fler tvångsmedel får användas mot barn under 15 år och om att kravet på särskilda skäl tas bort för vissa tvångsmedel, vill utskottet anföra följande.

Genom de nya reglerna kommer tvångsmedlen kvarstad, förvar, avspärrning eller andra liknande åtgärder samt undersökning på annat ställe att få användas mot brottsmisstänkta barn under 15 år. I en utredning om förverkande rör det sig i sin tur om kvarstad och förvar som tillkommande tvångsmedel mot barn under 15 år. Som konstateras i propositionen är avspärrning eller andra liknande åtgärder samt undersökning på annat ställe i regel mindre ingripande än t.ex. husrannsakan, som redan i dag får användas mot brottsmisstänkta barn som inte uppnått straffbar ålder. Kvarstad och förvar kommer i sin tur att kunna användas i fall som visserligen är ovanliga men som ändå förekommer där höga skadeståndsanspråk kan komma att riktas mot ett barn samtidigt som barnet äger kontanter eller dyrare föremål som det fått som ersättning för att begå ett allvarligt brott.

Genom den nya regleringen tas också kravet på särskilda skäl bort för vissa tvångsmedel som redan i dag får användas mot brottsmisstänkta barn under straffbar ålder. Det rör sig om tvångsmedlen beslag, husrannsakan och kroppsvisitation. (Något krav på särskilda skäl ställs inte heller upp för det tillkommande tvångsmedlet undersökning på annat ställe.) I en utredning om förverkande kommer på motsvarande sätt beslag, husrannsakan och kroppsvisitation att få användas mot barn som inte har fyllt 15 år utan något krav på särskilda skäl. Kravet på särskilda skäl innebär, enligt äldre förarbetsuttalanden som fortfarande gäller, att det i allmänhet bör finnas en misstanke om allvarligare brott eller brottslighet av större omfattning. Som framgår av propositionen, utifrån ett antal redovisade exempel, innebär kravet på särskilda skäl att de brottsbekämpande myndigheterna i vissa fall saknar möjlighet att använda tvångsmedel som kan vara direkt avgörande för att utreda ett brott. Detta kan i sin tur medföra att en § 31-utredning inte fyller sitt syfte. Dessutom finns det redan i annan lagstiftning bestämmelser som innebär att husrannsakan och kroppsvisitation får användas mot barn under 15 år utan något krav på särskilda skäl, t.ex. i polislagen. Att kravet nu tas bort i det sammanhang som här är aktuellt gör därför regleringen mer enhetlig.

Som vidare framgår av propositionen innebär inte det borttagna kravet på särskilda skäl att möjligheterna att använda sig av dessa tvångsmedel mot barn under straffbarhetsåldern är desamma som för äldre barn och vuxna. Vid varje beslut om tvångsmedel som rör ett barn ska ju i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa, vilket följer av artikel 3 i barnkonventionen. Inom ramen för den proportionalitetsbedömning som ska göras vid varje enskilt beslut om tvångsmedel ska dessutom t.ex. barnets ålder, mognad och utveckling vägas in i bedömningen. Ju yngre barnet är desto större anledning till återhållsamhet med att använda tvångsmedel finns det alltså.

Mot bl.a. den redovisade bakgrunden ser utskottet inte skäl för en tidsbegränsning av de nya reglerna med anledning av de aktuella motionsyrkandena. De avstyrks därför.

Översyn av de nya reglerna om tvångsmedel

När det gäller motion 2025/26:4074 (MP) yrkande 6, om en samlad utvärdering och översyn av de i ärendet nya reglerna om tvångsmedel för att utreda brott, vill utskottet anföra följande. Kopplat till den konstaterat höga lagstiftningstakten på brottsbekämpningsområdet och mängden lagändringar som har konsekvenser för enskildas personliga integritet har regeringen i propositionen framhållit att det i varje enskilt lagstiftningsärende görs en analys av förslagens konsekvenser för den personliga integriteten och en bedömning av om förslagen är proportionerliga. Sålunda har regeringen sammantaget bedömt att de nya reglerna om bättre möjligheter att utreda brott som begås av barn som inte uppnått straffbar ålder kan leda till negativa konsekvenser för de barn som drabbas av tvångsmedel. Samtidigt kan regleringen bidra till att skydda barn från att involveras i kriminalitet av äldre kriminella och till att barn som begår brott i fler fall får stöd och insatser från samhällets sida. Regleringen kan också skydda barn som blir utsatta för brott. Den samlade påverkan på den personliga integriteten anser regeringen därför vara godtagbar och proportionerlig. I propositionen har regeringen också betonat att det är av stor vikt för regeringen att den lagstiftning som genomförs är ändamålsenligt utformad och att den tillämpas på ett ansvarsfullt sätt.

Utskottet är inte berett att föreslå ett tillkännagivande till regeringen av det slag som begärs i motionsyrkandet, och det avstyrks därför.

Reservationer

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

a) avslår regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken i de delar det avser 23 kap. 8 a och 8 b §§ samt antar lagförslaget i övrigt,

b) avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare i de delar det avser 36 c och 36 k–36 m §§ och punkt 2 ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna samt antar lagförslaget i övrigt med den ändringen att uttrycket ”och 36 k–36 m” i 38 b § andra stycket ska utgå,

c) avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område,

d) antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2025:862) om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,

2. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare med den ändringen att uttrycket ”och 36 k–36 m” i 38 b § andra stycket ska utgå,

3. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,

4. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,

5. lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning,

6. lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:710),

7. lag om ändring i lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot,

e) ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2025/26:227 punkterna 3, 5, 6 och 8–10 samt motion

2025/26:4074 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3–5,

bifaller delvis proposition 2025/26:227 punkterna 1, 2 och 4 samt avslår proposition 2025/26:227 punkt 7.

Ställningstagande

Det är mycket angeläget att brott kan utredas på ett effektivt sätt, att brottsoffer får upprättelse och att barn skyddas från att utnyttjas av kriminella. Samtidigt måste lagstiftning som berör barn leva upp till högt ställda krav på rättssäkerhet, proportionalitet och träffsäkerhet. Det gäller särskilt i frågor om bl.a. tvångsmedel.

Jag ser positivt på många av de förslag som regeringen lägger fram i propositionen. Det gäller bl.a. de förslag som handlar om en utvidgad rätt till juridiskt biträde vid en § 31-utredning och om en förtydligad rätt till offentlig försvarare vid en bevistalan. Det är viktiga förbättringar som stärker barnets ställning och minskar risken för att barns rättigheter åsidosätts i rättsprocessen.

Däremot ser jag negativt på regeringens förslag om förlängd tid för kvarhållande av barn under 15 år vid kroppsbesiktning i brottsutredande syfte och om en möjlighet att ta upp biometriska underlag i registrerings syfte från barn under 15 år. Gemensamt för dessa förslag är att de innebär mycket ingripande åtgärder mot barn som inte ens är straffmyndiga utan att regeringen tillräckligt tydligt har visat att nyttan väger tyngre än intrånget. Negativt är också förslaget om ett tvångsmedel för att hålla kvar en grupp av personer för identifiering.

När det närmare gäller förslaget om förlängd tid för kvarhållande vid kroppsbesiktning i brottsutredande syfte vill jag anföra följande. I dag gäller att barn under 15 år får hållas kvar i högst tre timmar för att genomföra en sådan kroppsbesiktning eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar. Regeringens förslag innebär att den ytterligare tidsfristen vid synnerliga skäl ska utökas från tre till sex timmar. Flera remissinstanser har invänt mot en förlängning med hänvisning bl.a. till att det bör vara möjligt för polisen och sjukvården att organisera sig så att en kroppsbesiktning kan genomföras inom den befintliga maximala tidsfristen. Jag instämmer i detta. Vidare bör utgångspunkten vara att man ska se över resurser, organisation och prioritering i stället för att ge myndigheterna utökade möjligheter att hålla kvar barn. Barn ska inte behöva bära kostnaden för myndigheternas bristande kapacitet.

När det närmare gäller förslaget om biometriska underlag från barn under 15 år i registrerings syfte vill jag framhålla den avgörande skillnaden mellan att ta upp sådana underlag i brottsutredande syfte å ena sidan och i registreringssyfte å andra sidan. Att i ett enskilt fall, under högt ställda krav, kunna ta upp vissa underlag för att utreda ett allvarligt brott är en sak. Att därifrån gå till att registrera barn som inte är straffmyndiga i polisens register över misstänkta och dömda är något annat. Registrering i biometriregistren innebär ett långtgående och mer varaktigt integritetsintrång. Det riskerar också att stigmatisera barn som inte ens har uppnått straffbar ålder. Särskilt allvarligt är detta när det gäller registrering efter en bevistalan. Ett barn som inte är straffmyndigt ska inte behandlas som om han eller hon vore en dömd vuxen lagöverträdare. Flera remissinstanser har också riktat tydlig kritik mot förslaget. De

har ifrågasatt dess förenlighet med Europakonventionen och barnkonventionen samt anfört att det innebär ett oproportionerligt ingrepp i barns rätt till privatliv och integritet. Jag instämmer i den kritiken.

När det närmare gäller förslaget om ett nytt tvångsmedel för att hålla kvar en grupp av personer för identifiering anser jag att detta, trots de begränsningar regeringen föreslår, väcker allvarliga rättssäkerhetsfrågor. När tvångsmedel används utan en individuell misstanke ökar risken för godtycke och för en tillämpning som är eller uppfattas som diskriminerande. Det finns också en uppenbar risk för intrång i rörelsefriheten samt i mötes- och demonstrationsfriheten. Att åtgärden tar sikte på grupper gör den särskilt känslig ur ett rättsstatligt perspektiv. Liknande synpunkter har lyfts fram av flera remissinstanser. Jag bedömer att de rättssäkerhetsrisker som följer av ett kollektivt tvångsmedel utan en individuell misstanke väger för tungt. Att staten får större möjligheter att ingripa mot grupper av människor utan hänsyn till den enskildes handlande är alltså ett steg i fel riktning.

Sammanfattningsvis bör riksdagen därför avslå regeringens lagförslag om förlängd tid för kvarhållande av barn under 15 år vid kroppsbesiktning i brottsutredande syfte, om en möjlighet att ta upp biometriska underlag i registreringssyfte från barn under 15 år och om ett tvångsmedel för att hålla kvar en grupp av personer för identifiering. Lagförslaget i övrigt bör antas. Vidare bör regeringen återkomma till riksdagen med lagförslag om de eventuella följdändringar som behövs med anledning av de avslagna delarna.

2. Tidsbegränsning av vissa utökade möjligheter till tvångsmedel mot barn, punkt 2 (V, MP)

av Gudrun Nordborg (V) och Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2025/26:4073 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) och
2025/26:4074 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

De nya reglerna om bättre möjligheter att utreda brott av barn som inte uppnått straffbar ålder innebär bl.a. att fler tvångsmedel kommer att få användas än i dag. Det handlar närmare bestämt om att även kvarstad, förvar, avspärning eller andra liknande åtgärder samt undersökning på annat ställe blir tillåtna mot brottsmisstänkta barn under 15 år. I en utredning om förverkande rör det

sig i sin tur om kvarstad och förvar som tillkommande tvångsmedel mot barn under 15 år.

Genom den nya regleringen tas också kravet på särskilda skäl bort för vissa tvångsmedel som redan i dag får användas mot brottsmisstänkta barn under straffbar ålder. Det rör sig om tvångsmedlen beslag, husrannsakan och kroppsvisitation. (Något krav på särskilda skäl ställs inte heller upp för det tillkommande tvångsmedlet undersökning på annat ställe.) I en utredning om förverkande kommer på motsvarande sätt beslag, husrannsakan och kroppsvisitation att få användas mot barn som inte har fyllt 15 år utan något krav på särskilda skäl.

De nya reglerna om att fler tvångsmedel får användas mot barn under 15 år och om att kravet på särskilda skäl tas bort för vissa tvångsmedel saknar dock en tidsbegränsning. Vi anser att en tidsbegränsning på förslagsvis fem år vore lämplig, eftersom den nya lagstiftningen innebär en ökad repression mot barn under straffbar ålder och därför inte bör gälla längre än nödvändigt. En tidsbegränsning skulle också göra det möjligt att säkerställa att reformen faktiskt leder till att barn skyddas från att utnyttjas i allvarlig brottslighet och att lagstiftningen tillämpas på ett rättssäkert och proportionerligt sätt inför en eventuell förlängning av giltighetstiden.

Regeringen bör därför återkomma med ett lagförslag som tidsbegränsar de nya reglerna om att fler tvångsmedel får användas mot barn under 15 år och om att kravet på särskilda skäl tas bort för vissa tvångsmedel (36 § LUL och 6 kap. 5 § lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot).

3. Översyn av de nya reglerna om tvångsmedel, punkt 3 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:4074 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

Genom de nya reglerna i detta ärende kommer fler tvångsmedel att få användas mot barn som inte uppnått straffbar ålder, och vissa befintliga tvångsmedel blir tillåtna i fler fall. Biometriskt underlag kommer också att få tas upp från barn i större utsträckning. Vidare införs det ett tvångsmedel för att hålla kvar en grupp av personer.

Som flera remissinstanser har framhållit är det svårt, eller till och med omöjligt, att bedöma de enskilda och samlade konsekvenserna av den nya regleringen för enskildas personliga integritet. Svårigheterna hänger samman med den snabba och omfattande reformtakten på brottsbekämpningsområdet samt frågornas komplexitet i många fall. Detta gäller inte minst i fråga om åtgärder som träffar barn, vilket är särskilt allvarligt eftersom barns rättigheter ska tillförsäkras ett extra starkt skydd.

Regeringen bör därför göra en samlad utvärdering och översyn av de i ärendet nya reglerna om tvångsmedel för att utreda brott. Utvärderingen ska omfatta en analys av hur barns psykiska hälsa, utveckling och möjligheter att få stöd och skydd påverkas.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2025/26:227 Bättre möjligheter att utreda brott av unga lagöverträdare och några andra processrättsliga frågor:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2025:862) om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område.
8. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.
9. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:710).
10. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

Följdmotionerna

2025/26:4073 av Gudrun Nordborg m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett tidsbegränsat förslag om utökade möjligheter att använda fler tvångsmedel mot barn under 15 år vid misstanke om vissa allvarliga brott (36 § lagen [1964:167] med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare och 6 kap. 5 § lagen [2024:782] om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot) och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:4074 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare i de delar som avser 36 c §.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett tidsbegränsat förslag om utökade möjligheter att använda fler tvångsmedel mot barn under 15 år vid misstanke om vissa allvarliga brott (36 § lagen [1964:167] med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare och 6 kap. 5 § lagen [2024:782] om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot) och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare i de delar det avser 36 k–36 m §§ och övergångsbestämmelsen i punkt 2 samt ändring i lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område.
4. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i rättegångsbalken i de delar som avser 23 kap. 8 a och 8 b §§.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag om eventuella följdändringar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en samlad översyn av de i ärendet ändrade bestämmelserna om tvångsmedel för att utreda brott och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken

dels att nuvarande 58 kap. 6 b § ska betecknas 58 kap. 6 g §,

dels att 5 kap. 10 § och 58 kap. 6 a § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 23 kap. 8 a och 8 b §§, 36 kap. 22 a § och 58 kap. 6 b–6 f §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

10 §¹

Den som ska delta i ett sammanträde inför rätten ska infinna sig i rättssalen eller där sammanträdet annars hålls.

Om det finns skäl för det, får rätten besluta att den som ska delta i ett sammanträde ska delta genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Rättens ordförande får besluta i frågan om den uppkommer under ett sammanträde.

Vid bedömningen av om det finns skäl för ett deltagande genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring ska rätten, eller rättens ordförande, särskilt beakta

1. de kostnader eller olägenheter som skulle uppkomma om den som ska delta i sammanträdet måste infinna sig i rättssalen,

2. om någon som ska delta i sammanträdet känner rädsla för att vara närvarande i rättssalen,

3. om det kan antas att någon som ska delta i sammanträdet utsätts för påtryckningar, *och*

4. om det är nödvändigt av säkerhetsskäl.

3. om det kan antas att någon som ska delta i sammanträdet utsätts för påtryckningar,

4. om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, *och*

5. *om ett sådant deltagande annars skulle bidra till en effektiv handläggning av målet.*

Ett deltagande enligt andra stycket får inte ske om det är olämpligt med hänsyn till ändamålet med personens inställelse och övriga omständigheter.

Den som deltar i ett sammanträde genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring ska anses ha inställt sig inför rätten.

¹ Senaste lydelse 2019:298.

23 kap.*8 a §*

En grupp av personer som befinner sig på eller i anslutning till den plats där ett brott nyligen har förövats får hållas kvar på platsen, om

1. syftet är att identifiera de som ingår i gruppen,

2. det finns synnerlig anledning att anta att identifiering är av betydelse för utredningen av brottet, och

3. det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år eller försök till ett sådant brott.

Ett kvarhållande får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för de personer som ingår i gruppen eller för något annat motstående intresse.

Beslut meddelas av undersökningsledaren eller åklagaren.

8 b §

Ett kvarhållande enligt 8 a § får pågå upp till en timme. Om fortsatt kvarhållande är av synnerlig vikt för utredningen får det pågå i ytterligare en timme.

36 kap.*22 a §*

Ett juridiskt biträde ska förordnas för den som är under arton år och som häktas på grund av sådan vägran som avses i 21 §. Biträdets förordnande gäller till dess att häktningen har upphört.

Biträdet ska ta tillvara barnets intressen och lämna stöd och hjälp till barnet.

Bestämmelserna i 21 kap. 5, 6 och 9–10 a §§ ska tillämpas för biträdet.

58 kap.**6 a §²**

Åklagaren ska återuppta en förundersökning om det i en ansökan om resning åberopas eller om det på annat sätt kommer fram en omständighet eller ett bevis som inte tidigare lagts fram och det är sannolikt att omständigheten eller beviset utgör grund för resning. Förundersökningen ska dock inte återupptas om det saknas behov av utredningsåtgärder.

Om förundersökningen inte är avslutad ska åklagaren, under de förutsättningar som anges i första stycket, i stället besluta att förundersökningen även ska avse frågan om den tidigare tilltalades delaktighet i brottet.

Bestämmelserna i 23 kap. 3 § andra stycket, 4, 5–7 och 9–15 b §§, 16 § andra stycket och 18–19 och 21–21 d §§ ska tillämpas i en förundersökning som har återupptagits eller utvidgats enligt första eller andra stycket. Det som sägs om den misstänkte ska i stället gälla den tidigare tilltalade.

6 b §

Om en förundersökning har återupptagits eller utvidgats enligt 6 a § får endast de tvångsmedel användas som anges i detta kapitel.

6 c §

Beslag, biometrisk autentisering och avspärning eller andra liknande åtgärder enligt 27 kap. 15 § får användas enligt bestämmelserna om dessa åtgärder i 27 kap.

Det som sägs i 27 kap. 7 och 8 §§ om åtal och om verkan av att åtal inte väcks ska i stället avse ansökan om resning samt verkan av att en sådan ansökan inte lämnas in.

6 d §

Husrannsakan, genomsökning på distans och kroppsvisitation får användas enligt bestämmelserna om dessa åtgärder i 28 kap.

Tvångsmedel enligt första stycket får inte användas mot en tidigare tilltalad med stöd av bestämmelser

² Senaste lydelse 2012:659.

som riktar sig mot någon annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet.

6 e §

Kroppsbesiktning och upptagning av fingeravtryck och andra underlag får användas enligt bestämmelserna om dessa åtgärder i 28 kap.

6 f §

Beslut om att använda tvångsmedel enligt detta kapitel meddelas av åklagaren eller rätten. Om användningen av tvångsmedlet kan antas medföra synnerlig olägenhet för den som drabbas bör åtgärden inte vidtas utan rättens beslut.

En fråga om att använda tvångsmedel får tas upp av rätten på yrkande av åklagaren. Framställan till rätten ska göras hos hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall hos Högsta domstolen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

dels att 2, 18, 20, 32, 32 a, 36, 36 c och 38 b §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 36 j–36 m §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Förundersökning mot den som inte har fyllt arton år ska ledas av en åklagare eller en anställd vid Polismyndigheten som myndigheten har förordnat. Undersökningsledaren ska, om det inte möter något hinder, genom intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare vara särskilt lämpad för uppgiften.

En förundersökning mot den som inte har fyllt arton år ska ledas av en åklagare eller en anställd vid Polismyndigheten som myndigheten har förordnat. Undersökningsledaren ska, om det inte möter något hinder, genom intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare vara särskilt lämpad för uppgiften.

Har den unge tidigare varit föremål för förundersökning eller utredning enligt 31 §, ska om möjligt samma åklagare och samma anställda vid Polismyndigheten anlitas för att leda och genomföra den nya förundersökningen.

Bestämmelser om att förundersökning mot den som inte har fyllt arton år i vissa fall får ledas av en tulltjänsteman finns i tullbefogenhetslagen (2024:710).

Bestämmelser om att *en* förundersökning mot den som inte har fyllt arton år i vissa fall får ledas av en tulltjänsteman *och att åklagare får begära biträde av Tullverket eller en tulltjänsteman vid en utredning enligt 31 §* finns i tullbefogenhetslagen (2024:710).

18 §²

Den unge ska underrättas om ett beslut om straffvarning vid ett personligt möte med åklagaren inom två veckor efter det att beslutet har fattats. Den unges vårdnadshavare eller någon annan som svarar för den unges vård och fostran samt annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge ska kallas till mötet, om det

Den unge ska underrättas om ett beslut om straffvarning vid ett personligt möte med åklagaren *eller, om det finns skäl för det och det inte är olämpligt, vid ett möte genom ljud- och bildöverföring* inom två veckor efter det att beslutet har fattats. Den unges vårdnadshavare eller någon annan som svarar för den unges vård och

¹ Senaste lydelse 2024:717.

² Senaste lydelse 2015:81.

inte möter hinder eller annars finns särskilda skäl mot det. Även företrädare för socialtjänsten bör ges tillfälle att närvara.

Är det uppenbart att ett *personligt* möte inte kan genomföras inom den tid som anges i första stycket, får mötet äga rum senare. Kan ett *personligt* möte inte genomföras, ska den unge underrättas skriftligen om beslutet.

fostran samt annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge ska kallas till mötet, om det inte möter *något* hinder eller annars finns särskilda skäl mot det. Även företrädare för socialtjänsten bör ges tillfälle att närvara.

Är det uppenbart att ett möte inte kan genomföras inom den tid som anges i första stycket, får mötet äga rum senare. Kan ett möte inte genomföras, ska den unge underrättas skriftligen om beslutet.

20 §³

Bestämmelserna i 18 och 19 §§ gäller i tillämpliga delar också beslut om åtalsunderlåtelse enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken, om beslutet avser brott som någon har begått innan han har fyllt arton år.

Bestämmelserna i 18 och 19 §§ gäller i tillämpliga delar också beslut om åtalsunderlåtelse enligt 20 kap. 7 § *första stycket* 4 rättegångsbalken, om beslutet avser brott som någon har begått innan han *eller hon* har fyllt arton år.

32 §⁴

Bestämmelserna om förundersökning i 23 kap. 3, 4, 6–14 §§, 18 b–19, 21, 21 b–21 d och 24 §§ rättegångsbalken ska i tillämpliga delar gälla för en sådan utredning som avses i 31 §. Efter att förhör hållits med den unge ska bestämmelserna om insyn i 23 kap. 18 § samma balk gälla i tillämpliga delar för en sådan utredning. När utredningen är slutförd ska bestämmelserna om insyn i 23 kap. 18 a § samma balk tillämpas. Det som sägs om förundersökning och åtal i den paragrafen ska i stället avse utredning enligt 31 § respektive bevistalan enligt 38 §. Rätten att få en kopia i 23 kap. 21 a § samma balk gäller i de fall då en bevistalan väcks.

En utredning som avses i 31 § ska bedrivas med särskild skyndsamhet och avslutas så snart det är möjligt. Utredningen får inte pågå längre tid än tre månader, om det inte är nödvändigt med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

Utredningen ska ledas av en åklagare eller en anställd vid Polismyndigheten som myndigheten har förordnat. Undersökningsledaren ska, om det inte möter något hinder, genom intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare vara särskilt lämpad för uppgiften.

Har den unge tidigare varit föremål för utredning enligt 31 §, ska om möjligt samma åklagare och samma anställda vid Polismyndigheten anlitas för att leda och genomföra den nya utredningen.

I tullbefogenhetslagen (2024:710) finns bestämmelser om

³ Senaste lydelse 1994:1760.

⁴ Senaste lydelse 2023:312.

att åklagare får begära biträde av Tullverket eller en tulltjänsteman vid en utredning enligt 31 §.

32 a §⁵

Ett juridiskt biträde ska förordnas för den unge

1. vid en utredning enligt 31 § första stycket, om det inte är uppenbart att den unge saknar behov av det, och

2. vid en utredning enligt 31 § andra eller tredje stycket, om det finns *synnerliga* skäl för det.

En ansökan om ett sådant biträde görs av åklagaren eller den unges vårdnadshavare hos tingsrätten. Bestämmelserna i 21 kap. 5–8 §§, 9 § tredje stycket och 10 § rättegångsbalken ska tillämpas *i fråga om* ett sådant juridiskt biträde.

2. vid en utredning enligt 31 § andra eller tredje stycket, om det finns *särskilda* skäl för det.

En ansökan om ett sådant biträde görs av åklagaren eller den unges vårdnadshavare hos tingsrätten. Bestämmelserna i 21 kap. 5–8 §§, 9 § tredje stycket, 10 § och 10 a § rättegångsbalken ska tillämpas *för* ett sådant juridiskt biträde.

36 §⁶

Om någon är misstänkt för att före femton års ålder ha begått ett brott får, *om det finns särskilda skäl*, beslag, *penningbeslag*, husrannsakan, *åtgärder för biometrisk autentisering, genomsökning på distans* och kroppsvisitation *företas* mot den unge, *samt fotografi och fingeravtryck tas av honom eller henne* enligt bestämmelserna i 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. rättegångsbalken.

Det som i 27 kap. 7 och 8 §§ rättegångsbalken sägs om åtal och om verkan av att åtal inte väcks ska i stället avse bevistalan och talan om förverkande samt verkan av att sådan talan inte väcks.

Om någon är misstänkt för att före femton års ålder ha begått ett brott får beslag, husrannsakan, *undersökning på annat ställe* och kroppsvisitation *användas* mot den unge enligt bestämmelserna i 27 och 28 kap. rättegångsbalken.

Om det finns särskilda skäl får även följande tvångsmedel användas mot den unge:

1. kvarstad och förvar enligt bestämmelserna i 26 kap. rättegångsbalken,

2. *penningbeslag, avspärning eller andra liknande åtgärder enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken och biometrisk autentisering enligt bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken,*

3. *genomsökning på distans enligt bestämmelserna i 28 kap. rättegångsbalken och åtgärder*

⁵ Senaste lydelse 2016:930.

⁶ Senaste lydelse 2024:795.

enligt 28 kap. 14 § första stycket 1 rättegångsbalken, och

4. åtgärder enligt 23 kap. 9 a § rättegångsbalken.

Vid kroppsvisitation som görs enligt 28 kap. rättegångsbalken ska 28 kap. 13 a § rättegångsbalken gälla med den skillnaden att den unge får hållas kvar för ändamålet i högst tre timmar.

Det som i 26 kap. 5 och 6 §§ samt 27 kap. 7 och 8 §§ rättegångsbalken sägs om åtal och om verkan av att åtal inte väcks ska i stället avse bevisitalan och talan om förverkande samt verkan av att sådan talan inte väcks. Vid kroppsvisitation som görs enligt 28 kap. rättegångsbalken ska 28 kap. 13 a § rättegångsbalken gälla med den skillnaden att den unge får hållas kvar för ändamålet i högst tre timmar.

36 c §⁷

Den som ska kroppsbesiktigas enligt 36 a eller 36 b § får hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar.

Den som ska kroppsbesiktigas enligt 36 a § får hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare sex timmar.

Den som ska kroppsbesiktigas enligt 36 b § får hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar.

36 j §

När rätten har beslutat i frågor om hemliga tvångsmedel enligt 36 f, 36 g eller 36 i § ska åklagaren skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd om beslutet.

36 k §

Om någon är skäligen misstänkt för att före femton års ålder ha begått ett brott får kroppsbesiktning genom salivprov för dna-analys samt upptagning av fingeravtryck,

⁷ Senaste lydelse 2010:478.

fotografi, video, röstprov och handstilsprov göras på den unge, om

1. det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år eller ett straffbelagt försök, en straffbelagd förberedelse eller en straffbelagd stämpling till ett sådant brott, och

2. syftet är att registrera underlagen i biometriregistret över misstänkta som förs enligt lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område.

Om ett sådant underlag som avses i första stycket tidigare har tagits upp får en ny kroppsbesiktning eller upptagning göras endast om det finns särskilda skäl.

Kroppsbesiktning och upptagning enligt första stycket beslutas av åklagare.

36 l §

Om någon vid en bevistalan har förklarats ha begått ett brott som anges i 38 § första stycket får kroppsbesiktning genom salivprov för dna-analys samt upptagning av fingeravtryck, fotografi, video, röstprov och handstilsprov göras på den unge, om

1. domen har fått laga kraft, och

2. syftet är att registrera underlagen i biometriregistret över dömda som förs enligt lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område.

Om ett sådant underlag som avses i första stycket tidigare har tagits upp får en ny kroppsbesiktning eller upptagning göras endast om det finns särskilda skäl.

Kroppsbesiktning och upptagning enligt första stycket beslutas av åklagare.

36 m §

Den som ska kroppsbesiktigas eller bli föremål för en annan åtgärd

enligt 36 k eller 36 l § får hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar.

Vid kroppsbesiktning enligt 36 k eller 36 l § ska 28 kap. 3 a och 9 §§, 12 § andra stycket andra meningen och 13 a § tredje stycket rättegångsbalken gälla i tillämpliga delar.

Vid upptagning av fingeravtryck, fotografi, video, röstprov och handstilsprov enligt 36 k eller 36 l § ska 28 kap. 3 a och 9 §§ och 13 a § tredje stycket rättegångsbalken gälla i tillämpliga delar.

38 b §⁸

Om det inte möter något hinder ska bevistalan föras av en åklagare som genom intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare är särskilt lämpad för uppgiften.

Vid en bevistalan tillämpas 25 § första stycket och bestämmelserna om allmänt åtal för brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än ett år. I fråga om tvångsmedel gäller 35 a–36 i §§. *Sådan rättegångskostnad som avses i 31 kap. 1 § rättegångsbalken ska staten svara för.*

Vid en bevistalan tillämpas 25 § första stycket och bestämmelserna om allmänt åtal för brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än ett år. I fråga om tvångsmedel gäller 35 a–36 i och 36 k–36 m §§.

En offentlig försvarare ska förordnas för den unge när en bevistalan väcks. Sådan rättegångskostnad som avses i 31 kap. 1 § rättegångsbalken ska staten svara för.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2. Den nya bestämmelsen i 36 l § tillämpas inte i fråga om domar som har meddelats före ikraftträdandet.

⁸ Senaste lydelse 2025:861.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:862)
om ändring i lagen (1964:167) med särskilda
bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs att lagen (2025:862) om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska utgå.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

dels att 36 f–36 j §§ ska upphöra att gälla,

dels att 38 b § ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt 2.2

Föreslagen lydelse

38 b §¹

Om det inte möter något hinder ska bevistalan föras av en åklagare som genom intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare är särskilt lämpad för uppgiften.

Vid en bevistalan tillämpas 25 § första stycket och bestämmelserna om allmänt åtal för brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än ett år. I fråga om tvångsmedel gäller 35 a–36 i och 36 k–36 m §§.

Vid en bevistalan tillämpas 25 § första stycket och bestämmelserna om allmänt åtal för brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än ett år. I fråga om tvångsmedel gäller 35 a–36 e och 36 k–36 m §§.

En offentlig försvarare ska förordnas för den unge när en bevistalan väcks. Sådan rättegångskostnad som avses i 31 kap. 1 § rättegångsbalken ska staten svara för.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2030.

¹ Senaste lydelse 2026:000.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

dels att 6 b § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 6 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

När rätten har beslutat i frågor om tvångsmedel enligt 1 a eller 1 c § ska *den* skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd om beslutet.

6 b §¹

När rätten har beslutat i frågor om tvångsmedel enligt 1 a eller 1 c § ska *åklagaren* skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd om beslutet.

6 c §

När rätten har beslutat i frågor om tvångsmedel enligt denna lag avseende någon som inte har fyllt 15 år ska åklagaren skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd om beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

¹ Senaste lydelse 2025:1468.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:979)
om åtgärder för att förhindra vissa särskilt
allvarliga brott

Härigenom föreskrivs att 6 c § lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott¹ ska upphöra att gälla den 1 oktober 2030.

¹ Senaste lydelse av 6 c § 2026:000.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område

dels att 5 kap. 17 § ska upphöra att gälla,

dels att 5 kap. 3, 4, 10 och 11 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

3 §¹

Biometriregistret över misstänkta får innehålla uppgifter som anges i 2 § om en person som är skäligen misstänkt för brott och har varit föremål för en åtgärd enligt 28 kap. 12 a eller 14 § rättegångsbalken.

Registret får också innehålla uppgifter som anges i 2 § om en person som är skäligen misstänkt för brott, om uppgifterna härrör från en kroppsbesiktning eller upptagning enligt 36 k § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller från en sådan tidigare kroppsbesiktning eller upptagning som avses i andra stycket den paragrafen.

Registret får också innehålla uppgifter om fingeravtryck, fotografier och video som har tagits av en utlänning med stöd av 5 kap. 3 eller 3 a § lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar.

4 §²

Biometriregistret över dömda får innehålla uppgifter som anges i 2 § om en person som har

1. varit föremål för en åtgärd enligt 28 kap. 12 a eller 14 § rättegångsbalken och som därefter genom en dom som fått laga kraft har dömts för ett brott för vilket fängelse ingår i straffskalan, eller har godkänt ett strafföreläggande avseende ett sådant brott,

2. varit föremål för en åtgärd enligt 8 kap. 7 a § fängeslagen (2010:610) eller 2 kap. 6 § lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning, eller

3. dömts för brott i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen och vars fingeravtrycks- eller signalementsuppgifter har överförts hit med stöd av artikel 4.2 i rådets rambeslut 2009/315/RIF av den 26 februari 2009 om organisationen av medlemsstaternas utbyte av uppgifter ur kriminalregistret och uppgifternas innehåll.

¹ Senaste lydelse 2025:135.

² Senaste lydelse 2025:1056.

Sådana uppgifter som avses i första stycket 3 får dock endast behandlas om motsvarande gärning i Sverige har fängelse i ett år eller mer i straffskalan och den som uppgifterna avser vid tidpunkten för gärningen hade fyllt 15 år.

Registret får också innehålla uppgifter som anges i 2 §, om uppgifterna härrör från en kroppsbesiktning eller upptagning enligt 36 l § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller från en sådan tidigare kroppsbesiktning eller upptagning som avses i andra stycket den paragrafen.

10 §³

Uppgifter i biometriregistret över misstänkta får inte behandlas längre än tre månader efter det att uppgifterna om den misstanke som ligger till grund för registreringen har gallrats ur misstankeregistret enligt lagen (1998:621) om misstankeregister. *Uppgifter om en registrerad person som har avlidit får dock behandlas som längst tio år efter dödsfallet.*

Uppgifter i biometriregistret över misstänkta får inte behandlas längre än tre månader efter det att

1. uppgifterna om den misstanke som ligger till grund för registreringen har gallrats ur misstankeregistret enligt lagen (1998:621) om misstankeregister,

2. en utredning enligt 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare har avslutats utan att en bevistalan har väckts, eller

3. domen eller beslutet om bevistalan har fått laga kraft.

Uppgifter om en registrerad person som har avlidit får dock behandlas som längst tio år efter dödsfallet.

11 §⁴

Uppgifter i biometriregistret över dömda får inte behandlas längre än tre månader efter det att uppgifterna om den dom, det beslut eller det strafföreläggande som ligger till grund för registreringen har gallrats ur belastningsregistret enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. *Uppgifter om en registrerad person*

Uppgifter i biometriregistret över dömda får inte behandlas längre än tre månader efter det att uppgifterna om den dom, det beslut eller det strafföreläggande som ligger till grund för registreringen har gallrats ur belastningsregistret enligt lagen (1998:620) om belastningsregister.

Uppgifter i registret som avser någon som vid en bevistalan har

³ Senaste lydelse 2025:135.

⁴ Senaste lydelse 2025:135.

som har avlidit får dock behandlas som längst tio år efter dödsfallet.

förklarats ha begått ett brott får inte behandlas längre än fem år efter att domen om bevistalan har fått laga kraft. Om en domstol efter resning har meddelat dom eller beslut som innebär att den registrerade inte begått det brott som en bevistalan avser, får uppgifterna inte behandlas längre än tre månader efter domen eller beslutet.

Uppgifter om en registrerad person som har avlidit får dock behandlas som längst tio år efter dödsfallet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

8 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning

Härigenom föreskrivs att 21 § lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

När rätten har beslutat i frågor om hemlig dataavläsning ska *den* skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd om beslutet.

21 §¹

När rätten har beslutat i frågor om hemlig dataavläsning ska *åklagar-* *en* skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd om beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

¹ Senaste lydelse 2025:1473.

9 Förslag till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:710)

Härigenom föreskrivs i fråga om tullbefogenhetslagen (2024:710)

dels att 8 kap. 5 och 31 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 8 kap. 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

5 §

En tulltjänsteman som Tullverket har förordnat får leda en förundersökning mot den som inte har fyllt arton år. Tulltjänstemannen ska genom intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare vara särskilt lämpad för uppgiften. *Särskilda bestämmelser om handläggning av mål och ärenden om brott där den misstänkte inte fyllt tjugoett år finns i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.*

En tulltjänsteman som Tullverket har förordnat får leda en förundersökning mot den som inte har fyllt arton år. Tulltjänstemannen ska genom intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare vara särskilt lämpad för uppgiften.

Har den unge tidigare varit föremål för förundersökning eller utredning enligt 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska om möjligt samma anställda vid Tullverket anlitas för att leda och genomföra den nya förundersökningen.

Särskilda bestämmelser om handläggning av mål och ärenden om brott där den misstänkte inte fyllt tjugoett år finns i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Vid tillämpningen av den lagen ska det som sägs i 14 § om Polismyndigheten även gälla för Tullverket. Vidare ska det som sägs i 6 a § även gälla vid förvar i Tullverkets arrestlokaler.

5 a §

Om en tulltjänsteman har gripit ett barn som kan misstänkas för att ha begått ett brott där allmän åklagare kan begära biträde av Tullverket ska det som sägs om överlämnande till närmaste polisman i 35 § första stycket andra meningen lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare inte gälla.

Åklagaren ska omedelbart besluta om den unge ska friges eller hållas kvar för förhör.

31 §¹

När en förundersökning leds av en allmän åklagare får åklagaren begära biträde av Tullverket eller en tulltjänsteman. Åklagaren får också ge i uppdrag åt en tulltjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt.

Rätten att anlita biträde gäller utan hinder av att brottet inte ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning, om det har samband med en förundersökning där Tullverket biträder eller har biträtt åklagaren eller annan undersökningsledare eller om brottet på annat sätt har anknytning till Tullverkets verksamhet.

Tullverket är skyldigt att lämna det biträde som begärs.

Möjligheten att begära biträde av Tullverket eller en tulltjänsteman gäller också när åklagaren leder en utredning enligt 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Har den unge tidigare varit föremål för en sådan utredning ska om möjligt samma anställda vid Tullverket anlitas för att genomföra den nya utredningen.

Rätten att anlita biträde gäller även om brottet inte ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning, om det har samband med en förundersökning eller en utredning där Tullverket biträder eller har biträtt åklagaren eller en annan undersökningsledare eller om brottet på något annat sätt har anknytning till Tullverkets verksamhet.

Tullverket är skyldigt att lämna det biträde som begärs.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

¹ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2025:648.

10 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 5 § lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

5 §

I en utredning om självständigt förverkande får tvångsmedel enligt 2 kap. 5 § användas mot någon som inte har fyllt 15 år. Om det finns särskilda skäl får även *beslag*, penningbeslag, åtgärder för biometrisk autentisering, *husrannsakan*, *kroppsvsitation* och genomsökning på distans enligt 2 kap. 8, 10 och 11 §§ användas mot den unge.

I en utredning om förverkande som har koppling till ett brott får tvångsmedel enligt 23 kap. 6 a, 7 och 9 §§ rättegångsbalken användas mot någon som inte är misstänkt för brottet och som inte har fyllt 15 år. Om det finns särskilda skäl får även *beslag*, penningbeslag, åtgärder för biometrisk autentisering, *husrannsakan*, *kroppsvsitation* och genomsökning på distans enligt 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. rättegångsbalken användas mot den unge.

Vid kroppsvsitation får den som inte har fyllt 15 år hållas kvar för ändamålet i högst tre timmar. En polisman får ta med den som ska kroppsvisiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

I en utredning om självständigt förverkande får tvångsmedel enligt 2 kap. 5 §, *beslag enligt 2 kap. 8 § och husrannsakan och kroppsvsitation enligt 2 kap. 11 §* användas mot någon som inte har fyllt 15 år. Om det finns särskilda skäl får även penningbeslag, *kvarstad*, *förvar*, åtgärder för biometrisk autentisering och genomsökning på distans enligt 2 kap. 8–11 §§ användas mot den unge.

I en utredning om förverkande som har koppling till ett brott får tvångsmedel enligt 23 kap. 6 a, 7 och 9 §§ rättegångsbalken, *beslag enligt 27 kap. rättegångsbalken och kroppsvsitation och husrannsakan enligt 28 kap. rättegångsbalken* användas mot någon som inte är misstänkt för brottet och som inte har fyllt 15 år. Om det finns särskilda skäl får även penningbeslag, *kvarstad*, *förvar*, åtgärder för biometrisk autentisering och genomsökning på distans enligt 23 kap. 9 a §, 26, 27 och 28 kap. rättegångsbalken användas mot den unge.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.